

ANTUN HERLJEVIĆ

REGESTI SPISA
nekih istarskih fondova, koji se odnose na radnički pokret
1918 — 1938.

~~562 222 440~~
562 222 440
372,2

~~222 = 1222 (1) — 1222 — 1222~~

Objavljivanje ovih regesta spisa, koji se odnose na širenje radničkog pokreta i napredne misli u Istri, vrši se radi olakšanja rada pri istraživanju podataka iz novije povijesti.

Regesti obuhvaćaju tri arhivska fonda. Prvi je Okružni kapetanat u Puli (Bezirkshauptmannschaft) koji je 1918. dobivao naredbe i okružnice od c. k. Namjesništva u Trstu. Navedene okružnice Namjesništvo je primalo od Ministarstva unutrašnjih poslova u Beču. Taj fond ima 30 regesta.

Drugi je fond Civilni komesarijat u Puli (Commissariato civile di Pola) 1919. Iz tog fonda daje se 16 regesta. To su ponajviše žandarmarijske prijave i izvještaji o zbivanjima na terenu ili izvještaji i zapisi samog komesarijata koji je o pojedinim slučajevima izvještavao prefekta Istre u Puli.

Treći je fond Prefektura Istre u Puli (Regia Prefettura dell'Istria) od 1923—1938. Tu se daje 114 regesta. Neki regesti obuhvaćaju više sličnih spisa. Kako je arhivski fond Prefektore Istre u Puli po spisima podijeljen na kategorije, a kategorije na klase, to se spisi navedene tematike iz 1925. nalaze u kategoriji 11 (C 11), a od 1925. do 1938. u kategorijama VI i VII.

Godine 1938. završavaju se sačuvani spisi o radničkom pokretu u fondu Prefektore Istre, tako da ih u 1939. pa dalje do kraja djelovanja te prefektore više ne nalazimo. Regesti u tom fondu idu potpuno kronološkim redom, ispisani po godinama od početka do kraja fonda. Da bi se dobio spis koji se želi, potrebno je samo iz fonda u pojedinim godinama izvući označenu kategoriju. Ostali spisi teku jedan za drugim kako je označeno u registru. Označen je broj samo početnog spisa, dok se ostali brojevi ne spominju, a ne bi ni služili svrsi jer time regesti ne bi dobili ništa na jasnoći.

Mislim da će ovi regesti poslužiti namijenjenoj svrsi. Valja napomenuti i to da sva tri spomenuta fonda nisu kompletna pa nemaju svih spisa ove tematike jer su nestali još u registraturi ili zbog ratnih prilika. Tako npr. nema u Prefekturi Istre u Puli nijednog spisa u VI i VII kategoriji za godine 1927. i 1928. To potvrđuje našu tvrdnju da je taj fond temeljito probran i da su spisi ili odneseni ili uništeni još prije nego su ih historijski arhivi u Rijeci i Pazinu uzeli u pohranu i obradu.

U registrima upotrebljavamo nešto kratica kao npr.: cl. (klasa), c (kategorija), pref. (prefektura), tal. (talijanski), gab. (kabinet prefekta),

C. K. (cesarsko-kraljevski), K. K. (kaiserlich-königlich) i sl. Značenje kratica razabire se iz samog teksta.

I. R E G E S T I strogo povjerljivih spisa upućenih Okružnom kapetanu (k. u. k. Bezirkshauptmanschaft) u Puli putem c. k. Namjesništva (k. k. Statthaltereii) iz Trsta, 1918.

1. Ministarstvo rata u Beču pov. br. 9922 od 12. I 1918. šalje okružnicu u kojoj upozorava na krijumčarenje boljševičkih letaka u monarhiji.
2. Ministarstvo rata u Beču br. 9705 od 12. I 1918. javlja da ratni zarobljenici vrše političku propagandu među civilnim pučanstvom.
3. Ministarstvo unutrašnjih poslova Beč br. 1052 od 15. I 1918. Saopćenje o boljševičkoj agitaciji među socijaldemokratima u Austriji. Prilog prijepis revolucionarnog letka na radni narod.
4. Ministarstvo unutrašnjih poslova Beč br. 2499 od 7. II 1918. Okružnica kojom se upozorava na revolucionarni pokret među željezničarima.
5. Ministarstvo unutrašnjih poslova br. 2568 od 7. II 1918; okružnica o boljševičkoj agitaciji među socijaldemokratima u Austriji.
6. Ministarstvo unutrašnjih poslova br. 3306 od 13. II 1918. upozoruje na boljševičke agitacije u zemlji. Okružnica.
7. Ministarstvo rata Beč br. 12691 od 22. II 1918. okružnicom javlja Namjesništvu u Trstu o revolucionarnoj propagandi u vojsci.
8. Ministarska komisija pri Ministarstvu rata u Beču br. 13540 od 5. III 1918. javlja okružnicom o pisanju ruskih novina da se ratni zarobljenici centralnih vlasti upute u revolucionarne ideje.
9. Ministarstvo unutrašnjih poslova Beč br. 957 od 11. III 1918. Upozoruje se na širenje letaka bečkih revolucionarnih socijalista.
10. Ministarska komisija pri Minist. rata Beč br. 14723 od 11. III 1918. upozoruje da radnici socijalisti pozivaju narod na svjetsku revoluciju.
11. Ministarstvo unutrašnjih poslova u Beču br. 3619 od 12. III 1918. šalje Namjesništvu u Trstu okružnicu o boljševičkoj agitaciji među socijaldemokratima u Austriji.
12. Ministarstvo rata Beč br. 51722 od 11. IV 1918. šalje okružnicu o stvaranju radničkih i revolucionarnih savjeta (vijeća).
13. Namjesnik Trsta i Primorja (der k. k. Statthalter in Triest und Küstenlande) dopisom Press. br. 602/I od 12. IV 1918. upozorava komesara tvrđave (Festungskommisär) u Puli na članak u listu »Il lavoratore« (Radnik) br. 799 od 18. III pod naslovom »Spašavajte finski proletarijat«.
14. Ministarstvo unutrašnjih poslova Beč br. 6898 od 12. IV 1918. šalje Namjesništvu okružnicu o boljševičkoj agitaciji u Austriji.
15. Ministarstvo unutrašnjih poslova Beč br. 5724 od 16. III 1918. Letak za ukrajinske vojnike u Krakovu kojim se pozivaju da stupe u radničke redove.

16. Komesar tvrđave u Puli br. 7718 od 19. III 1918. upozorava Namjesništvo u Trstu na revolucionarni članak u listu »Il Lavoratore« od 18. III 1918.
17. Namjesništvo u Trstu pod br. 441/1-1918. od 20. III 1918. obavještava da se komunistička partija odlučila za odašiljanje austrijskih i njemačkih agitatora u Rusiju i za osnivanje centra za agitaciju i specijalnih novina za agitaciju izvan Rusije.
18. Ministarstvo saobraćaja Beč br. 1197 od 3. V 1918; obavijest o planiranom generalnom štrajku željezničara u Austriji.
19. Šef generalštaba, Standort 16. V 1918. br. 9128. šalje obavijest o službi u pozadini.
20. Namjesništvo Trst br. 139/9-1918. od 16. V 1918. javlja o boljševičkoj agitaciji koju vrše povratnici iz zarobljeništva.
21. Ministarska komisija pri Ministarstvu rata Beč br. 25747 od 22. VII 1918. javlja okružnicom na Namjesništvo u Trstu o raspačavanju boljševičkih novina iz Haaga za austrijske radnice i radnike.
22. Ravnateljstvo policije Beč br. 208 od 24. lipnja 1918; okružnica policije kojom se javlja da je kralj dobio pismo s prijetnjom. Prilog prijepis pisma.
23. Zapovjedništvo zemaljske žandarmerije br. 12 Rudolfswert od 26. lipnja 1918. — upozorava Namjesništvo u Trstu da se svrati osobita pozornost na zarobljenike iz Ukrajine.
24. Ministarstvo unutrašnjih poslova Beč br. 17.337 od 13. VIII 1918. šalje Namjesništvu u Trstu okružnicu o navodno planiranom štrajku željezničara.
25. Ministarska komisija kod Ministarstva rata Beč broj 34082 od 9. IX 1918. upozoruje okružnicom o raspačavanju propagandne anarhističke i revolucionarne štampe u zemlji.
26. Ravnateljstvo policije Beč broj 274 od 12. IX 1918; okružnica kojom se javlja kako »komunistički osvetnici« pripremaju sabotaže i atentate.
27. Namjesnik Trsta i Primorja pod brojem 1685 od 18. IX 1918. šalje okružnicu o navodno namjeravanom puču ili revoluciji češkog, poljskog i južnoslavenskih naroda.
28. Namjesništvo u Trstu pod br. 1684 od 20. IX 1918. šalje neka saopćenja o državi neprijateljskim pokretima za koje se doznalo putem konfidenata iz inozemstva.
29. Ministarstvo unutrašnjih poslova Beč br. 5381/M. J. od 3. III 1918. Okružnica kojom se javlja da se moskovski komitet za ratne zarobljenike, socijaldemokrate internacionalce bavi pitanjem osnivanja središnjice za agitaciju za ratne zarobljenike u Moskvi, zatim o osnutku novina za ratne zarobljenike i o centru za propagandu.
30. Ministarstvo unutrašnjih poslova Beč br. 4943 od 12. II 1918. Ruske novine »Izvestija« od 12. 2. 1918. br. 23 donose govor druga Uljanova i članak o nastojanju da se socijalistički agitatori izaberu iz redova ratnih zarobljenika.

II. R E G E S T I spisa iz arhivskog fonda Civilni komesarijat (Commissariato civile) Pula 1919.

1. Žandarmerija Pula javlja o sastanku 200 radnika u kazalištu zbog otpuštanja s posla Antona Filipija, Vida Brezaca i Ivana Govića. Intervencijom vojske skupština rastjerana. Tal. jezik. Pref. Istre Pula br. 78/3 — 1919 — C 1 — 14.
2. Memorijal profesionalne organizacije o životu, radu i nezadovoljstvu radništva u Istri i Puli. Tal. jezik. C 3. Pref. Pula 1919.
3. Osuda Petra Waldbrunena na zatvor jer je javno vikao »Živjela republika i živio anarhizam!«. Pref. Pula C-1 — 14 — 1919.
4. Kopija o uvjetima rada i o plaći radnika na ukrcaju i iskrcaju ugljena kr. mornarice. Na 1. maja se ne radi. Prefekt Pula C-1 — 14 — 1919.
5. Burza rada u Puli javlja da radnici u vojnom arsenalu nisu zadovoljni obećanjima i da spremaju štrajk. Tal. jezik. Pref. Pula. Žandarmerija 39/4 — 1919.
6. Žandarmerija Pula, br. 203/1919. Zatvoreni Anton Skubla i Josip Škvara jer su pjevali boljševičke pjesme protiv Italije. Tal. jezik. Pref. Pula C-1 — 14 — 1919.
7. Zatvoreni Eugen Gregoretti i Pietro Rinaldi jer su dijelili boljševičke letke koje je izdala socijalistička omladinska organizacija Istre. Prilog originalni letak povodom 1. maja. Žandarmerija Pula, Pref. C-1 — 14 — 1919. br. 203/1.
8. Žandarmerijska stanica Pula, br. 119/1919. javlja o demonstracijama od oko 1.000 radnika vojnog arsenala. Zatvoreni radnici Godina, Barbalić, Rusijan, Oršić, Poparić i Vukadinović. Tal. jezik. Pref. Pula C-1 — 14 — 1919.
9. Ispaljeni meci na radnički vlak Pula — Vodnjan. Istraga. Pref. Pula C-1 — 14 — 1919. Civilni komesar za Istru, br. 4.404/1919.
10. Žandarmerijska prijava br. 205/1919. kojom se optužuju radnici (500 osoba) koji su pratili lijes na groblje jednog svog druga, da su ga pokrili crvenom plahtom i vikali na sprovodu »živio Staljin, živjela Rusija, živio boljševizam, dolje Italija«. Svi su iz radničke komore u Puli. Civilni komesar za Istru (Venezia Giulia) broj 4482 — gab. 1919. Tal. jezik.
11. Zatvoren Anton Šušul jer je na zidu arsenala ispisao: »Smrt gladnoj Italiji — živio boljševizam!« Žandarmerija Pula br. 132/1-1919. Pref. Pula. C-1 14.
12. Talijanski komunisti koji borave u Švicarskoj dobili su izgon i žele se tajno vratiti u Italiju. Zabraniti im ulaz u zemlju. Tal. jezik. Civ. kom. Istrage gab. 701/1919. Tal. jezik. Pref. Pula C-1 — 14 — 1919.
13. Šest popisa s oko 40 imena (ukupno oko 240 osoba) koje je izdala talijanska vojna komanda u Istri, a odnose se na osobe opasne, subverzivne i protivtalijanske ili komunističke. Pažnja na njih. Tal. jezik. Pref. Pula. C-3 — VI — 1919.

14. Izvještaj civilnom komesaru Giuliju Villa Santa o statutima radnika u Puli i o radničkoj komori te o socijalistima radnicima kojih ima u Puli oko 4.000. Pref. Istre C-7 — 1919. br. 235, tal. jezik.
15. 5 spisa — izvještaja o radničkim sastancima, o kvalificiranim radnicima, plaćama, radničkoj komori itd. Pref. Pula 1919. Tal. jezik.
16. Organizacioni sastanak Društva republikanaca — molba i prijava rada. Civ. kom. 2178/1919. Tal. jezik.

III. R E G E S T I spisa o radničkom pokretu i organizacijama u fondu Prefektуре Istre (R. Prefettura dell'Istria) Pula 1923—1938.

1. Svežanj spisa C VI i C 11 o manifestacijama i radu socijalista maksimalista. Tal. jezik. Pref. Pula 1923.
2. Spisi o terorističkim atentatima Talijana koji žele zbaciti kralja i Mussolinija. III internacionala u borbi protiv fašizma. Protivmjere. Tal. jezik. Pref. Pula C 11 — 1923.
3. Vice-prefektura Poreč br. 53/23: Prema pisanju lista »Avanti« partija odgađa sastanke dok ne dade nove upute o načinu rada partije. Sva vojska, milicija i fašističke organizacije moraju paziti od subote popodne do ponedjeljka ujutro na političke incidente koji se zbivaju obično praznikom. Razni drugi spisi. Tal. jezik. Prefektura Pula, C 11 — 1923.
4. Obavijest Pref. Pula: Socijalisti stvaraju jaki blok za izbornu kampanju protiv države, okupljajući u svoje redove sve otpuštene i nezadovoljne iz raznih staleža. Tal. jezik. Brzovjav. Pref. Pula 1591/1923.
5. Obavijest Pref. Pula: Komunisti organiziraju željezničke radnike za borbu protiv fašista. Protivmjere. Tal. jezik. Pref. Pula 2168/1923.
6. Zabrana održavanja sastanaka, skupština i povorki političkog značaja. Više spisa, C 11/1924. Pref. Pula. Tal. jezik.
7. Pref. Istre u Puli šalje okružnicu kojom traži da se mora ugušiti svaki subverzivni pokret za vrijeme kampanje. Tal. jezik. Više spisa. Pref. Pula C. 11. 1924.
8. Okružnice: zabrana proslava 1. maja i druge odluke. Tal. jezik. Prefektura Pula, broj 1251/1924.
9. Policija Pula — izvještaj: Dvije crvene zastave izvješene povodom 1. maja u Puli. Tal. jezik. Policija 665. Gab. 1924. Pula.
10. Prefekt Pule šalje na područne općine više brojeva naredbe o održavanju rada povodom 1. maja. Pojačanja vojske i policije. Noćne straže. Tal. jezik. Pref. Pula 1212 Gab-C. 11 — 1924.
11. Puljska policija prijavljuje incident između protivfašističke slavonske omladine i fašista. Razne tučnjave, uništavanje fašističkih letaka i drugo. Tal. jezik. Pref. Pula C 12/1924.
12. Zabrana pisanja oglasa na hrvatskom jeziku i dvojezično. Tal. jezik. Pref. Istre 743/1925.

13. Uvredljivo i protivtalijansko pisanje slavenskog dnevnika »Istarska riječ« koji izlazi u Trstu. Tal. jezik. Pref. Istre br. 477 i 334/1925.
14. Prefekt Pule nalaže svim područnim općinama da mu pošalju izvještaj o reorganizaciji socijalista maksimalista i prijavu o svim akcijama koje socijalisti upriliče, a koje akcije treba sprečavati. 1925. Pref. Pule Cat. IX
15. Potprefektura u Kopru javlja pod Gab. br. 51/2439. od 27. VII 1925. da u okrugu Kopra nema vojne špijunaže, ali da postoji jaka slavensko-socijalističko-komunistička propaganda koja narod vodi u slavenski komunizam. Narod je radin, ali vrlo siromašan i ubijaju ga porezi. Treba talij. propagandu pojačati i ukloniti sve osobe koje joj smetaju. Pref. Pule 1925. g. Cat. VII.
16. Žandarmerija u Trstu javlja da u okolici najviše smetaju talijanskim vlastima pučki učitelji i svećenici koji podržavaju slavensku svijest i socijalističke ideje pa ih treba premještanjem onemogućiti. Pref. Pula 1096/1925. C. VII.
17. Potprefektura Pazin — pod. br. 436 iz 1925. javlja (prefektu u Puli) da su svi sudovi, škole i crkve protivni Italiji. Roditelji omladine rade u slavenskom duhu, šire slavenske knjige i socijalnu misao. Pref. Pule 1925. C VII.
18. Ministarstvo unutrašnjih poslova Rim javlja (br. 10265 R) da je vlada u Beogradu odobrila 60.000 d. za špijunažu u Istri. Šef te špijunaže je divizijski general u Jesenicama sa sjedištem u Ljubljani. Špijuni su Emil Brajda iz Gorice, dr Vladimir Černe te neki Terpin, Munik i dr Dohtović iz »Našeg doma« u Gorici. Djeluju nedjeljama u gostionicama i u vatrogasnim društvima. Centri propagande su Bistrica i Postojna. Žele osnovati društvo Edinost. Svi se prikrivaju kulturnom i nepolitičkom djelatnošću, a pod tom firmom vrši se i u poljoprivrednim društvima protivtalijanska propaganda. U tome im pomažu i banke (posujilnice) koje su u slavenskim rukama, pa treba svagdje uvesti talijanske banke. U upornoj agitaciji ujedinjeni socijalisti rade suglasno čak i s katoličkim hrv. društvima. Tal. jezik. Pref. Pula C VII.
19. Pref. Istre u Puli priopćuje okružnicom da propaganda koju širi komunistička partija sadrži nekoliko tačaka kao npr.:
 - 1) Opće stvari komunističke partije,
 - 2) Osnivanje komunističkih ćelija,
 - 3) Slavenska komunistička propaganda i seljačke lige,
 - 4) Mjesec komunističke propagande,
 - 5) Sekvestar dnevnika »Avangarda«,
 - 6) Sportska natjecanja — u svrhu komunističke propagande,
 - 7) Komunistička pomoć,
 - 8) Crveni željezničarski sindikat,
 - 9) Propaganda crvene pomoći.Pref. Pule 1925. Tal. jezik. Cat. VII 2.

20. Dva brzojava Ministarstva unutrašnjih poslova u Rimu o komunističkoj djelatnosti i borbi protiv nje. Pref. Pula, br. 811 i 7183/1925. Tal. jezik.
21. Obavijest o omladinskim komunističkim organizacijama i o tjednu propagande. Tal. jezik. Prefektura Istre br. 2524/1925.
22. Sportska natjecanja u svrhu komunističke propagande. Oružana sila ima takve skupove spriječiti i vođe kazniti. Pref. Istre 1880/1925. Tal. jezik.
23. Prefekt javlja da je 8. VII 1925. osnovana federacija kulturnih i sportskih društava protiv udruženja koja vode komunisti, da se mladež odvuče od proletera i privuče talijanskim fašističkim društvima. Tal. jezik. Obavijest Pref. Istre 1881/1925.
24. Ministarstvo unutrašnjih poslova Rim br. 23373 R. upozoruje na komunističko-slavensku propagandu u Istri. Osnivanje seljačkih liga (Zveza). Organ komunista Delo govori o koristi tih liga. Liga pruža seljaku i malom posjedniku mnoge socijalne pomoći jer je njihov položaj očajan, a treba ih otrgnuti od klerikalaca i talijanaša da se vlastitom snagom uz pomoć organizacije seljaka iz Moskve podignu. Tal. jezik. Prefektura Istre 1803/1925.
25. Ministarstvo unutrašnjih poslova Rim daje upute, kako će se otkriti nove komunističke ćelije po tvornicama i poduzećima. Tal. jezik. Pref. Istre 1535/1925.
26. Prefekt Istre javlja o radu komunista koji pišu informacije pisanim strojem ili putem »Tvorničkih novina«, a sve su to »komiteti za agitaciju«. Daju se upute kako valja suzbijati komunističku propagandu. Spis ima 4 velike tipkane strane. Tal. jezik. Pref. Istre 936/1925.
27. Tršćanski sovjetski konzul podijelio je komunistima pomoć kao »političkim žrtvama«. Komunisti obilaze Istrom i vrše propagandu te pod vodstvom stranih ljudi javljaju o talijanskom vojnom potencijalu u Istri. Tal. jezik. Pref. Istre 1105/1925.
28. Žandarmerijska stanica Pula — izvještaj: Amalija Benko vrši komunističku propagandu. Tulio Ritoša iz Vižnjana, student, ne može se još proganjati jer nisu nađeni dokumenti koji bi ga teretili kao komunistu. Tal. jezik. Pref. Istre broj 1426/1925.
29. Žandarmerija Pula — izvangradsko područje; javlja da se samo među Slavenima širi komunizam i nepovjerenje prema Italiji. Tal. jezik. Pref. Istre 1363/1925.
30. Prefekt Pule javlja svim općinama da je iz zaplijenjenih dokumenata saznao da mladi anarhisti osnivaju organizacije za mladež. Poduzeti protivmjere. Tal. jezik. Pref. Istre 303/1925.
31. Prefekt Istre javlja u Lošinju da o praznicima komunisti vrše jaku propagandu i šire letke. Nalaže stroge protivmjere. Tal. jezik. Pref. Istre 137/1925.

32. Prefekt Istre izdaje nalog o strogim represalijama protiv svih akcija subverzivnih elemenata, da se osigura državna bezbjednost. Pref. Istre. 133/1925.
33. Prefekt nalaže svim općinama da istraže i proganjaju sve članove i osnivače seljačkih slavenskih komunističkih liga (zveza). Tal. jezik. Pref. Istre 1803/1925.
34. Prefekt Istre javlja da je od 6. do 13. rujna komunistički tjedan propagande. Upisivanje novih članova među radnicima i radnicama. Tal. jezik. Pref. Istre 1781/1925. Obavijest svim općinama za sprečavanje komunističke propagande.
35. Od 15. VI do 15. VII mjesec komunističkih sindikata i osnivanje komunističkog komiteta te upis novih članova. Tal. jezik. Pref. Istre 1652/1925.
36. Prefekt Istre upozorava sve općine i policijske vlasti da budno paze na crvene sindikate željezničara i da progone njihove članove. Tal. jezik. Pref. Istre 1030/1925.
37. Prefekt Istre dopisom br. 362 upozorava sve općine na društvo »Giovane Italia« (Mlada Italija) koje okuplja omladinu i širi subverzivnu propagandu protivnu režimu u Italiji. Tal. jezik. Pref. Istre 362/1925.
38. Ministarstvo unutrašnjih poslova Rim upućuje pod br. 5809 R da se u društvo »Giovane Italia« ne primaju članovi fašisti i da je njegov rad tajan i potpuno u duhu komunizma. O tom obavijest svim općinama. Pref. Istre ad 362/1925.
39. Prefekt u Puli šalje popis organizacija i broj članova u Istri i na kvarnerskim otocima, koji žele republikansko ustrojstvo države. Pref. Istre 1486/1925.
40. Prefekt Istre upozoruje općine na rad socijalista koji tvrde da proletarijat mora pobijediti i da će plodove pobjede postići oni koji se bore. Socijalistički tjedan. Protivmjere. Tal. jezik. Pref. Istre br. 907/1925.
41. Prefekt Istre upozoruje prema uputama Ministarstva unutrašnjih poslova da se u vojne formacije uvlače komunistički emisari i šire komunističku propagandu. Nalaže budnost i osobitu pažnju kod javnih svečanosti i putovanja visokih državnih funkcionera zbog ometanja eventualnih atentata. Tal. jezik. Pref. Istre 1645/1925.
42. Isto za anarhističke organizacije. Tal. jezik. Pref. Istre 2664/1925.
43. Potprefektura Pazin šalje izvještaj prefektu o političkoj aktivnosti u Pazinu. Komunist Josip Rušan vrši propagandu u Pazinu i Draguču, a ne zna se da li ima vezu s centrima Pulom, Labinom i Rijekom.
Komunist Lelio Zustović ide svaki tjedan u Lovran k nekoj Santi Valčić, ona je sestra notornog revolucionara Pipana iz Čikaga koji izdaje komunistički dnevnik. Spomenuta je rastavljena svojom

krivnjom i u Lovranu je krojačica. Marko Stepčić je pristaša komunizma, ali nije opasan. Martin Bančić, komunist, sada se nalazi u Barbanu. Ostale vijesti. Pref. Istre 1791/1925.

44. Policija VI zone Trst šalje upute o omladinskim organizacijama i tvrdi da komunisti iz centra šalju omote s propagandnim materijalom, i da u Pazinu komunistička partija broji 120 članova. U Draguču se ujedinilo 400 seljaka, ostali sastanci u drugim mjestima. Labin je poznat kao glavni centar komunističke propagande u Istri, gdje se u mnoštvu rudara najbrže primaju ideje iz Moskve. Vođe su: Lelio Zustović iz Labina, Stepčić iz Plomina i Benčić iz Šumbera. U Istri se u svakom selu širi hrvatsko-slovenski pokret koji mrzi Talijane i fašiste, njega vode učitelji Šepić, Runtić i Grbac koji hvale Rusiju i svu slavensku braću, Talijane nazivaju zmijama, a život pod Italijom ropstvom. Prilog 2 prijevoda letka istog udruženja. Tal. jezik. Pref. Istre Gab. 2664/1925.
45. Žandarmerija Pula. Politički izvještaj o komunistima. Pref. Istre 1624/1925. Tal. jezik.
46. Policija u Puli br. 6964 daje raspored žandarmerijskih i policijskih snaga prigodom godišnjice ruske revolucije. Sve manifestacije, natpisi, povorke, leci imaju se zabraniti, a prekršitelji kazniti, Pref. Istre 1693/26 C — VI 1926.
47. Policija Pula br. 3447/26. javlja raspored straža za 1. maja i zabranu odustajanja od posla. Spisu priloženo 10 brzojava u tom pogledu. Zabrana širenja letaka. Pref. Istre 1186/1926. C. VI 1926.
48. Prefektura Istre javlja da se priprema komemoracija smrti J. Matteottija. Prigodni komunistički leci protiv fašističkih ubojica. Budnost žandarmerije. Više spisa i brzojava. Tal. jezik. Pref. Istre 1498/1926. C. VI.
49. Žandarmerija Malog Lošinja šalje elaborat za plan javnog reda u Malom Lošinju. Plan obrane sadrži 10 tipkanih strana i odnosi se na raspored straža, njihovo naoružanje i brojno stanje. Tal. jezik. Pref. Istre 898/1926. VI C.
50. Brzozjavi, dopisi i oglasi: demonstracije povodom neuspjelog atentata na Benita Mussolinija 1925. Više spisa iz raznih općina Istre. Tal. jezik. Pref. Istre. C. VI.
51. Ponovni atentat na Mussolinija 1926. Napadaj na malo sjemenište u Kopru i na ravnatelja Sirotića koji nije izvjesio zastavu i rasvijetlio prozore niti prisustvovao s pitomcima povorci da iskaže radost nad neuspjelim atentatom. Više spisa raznih nadležstava. Tal. jezik. Pref. Istre 1243/1926. C VI.
52. Treći atentat na Mussolinija u rujnu 1926. Više spisa. Tal. jezik. Pref. Istre. VI — 1926.
53. Četvrti atentat na Mussolinija u Bolonji. Atentate uglavnom vrše radnici. Mnogo brzozjava i spisa zbog neuspjelog atentata. Studeni 1926. Pref. Istre VI — 1926.

54. Omot od oko 100 spisa i brzojava koji se odnose na sekvestar komunističko-socijalističke štampe, letaka i ostalih izdanja. Progon za širitelje i izdavače tih izdanja. Tal. jezik. Pref. Istre C. XXVIII. 1926.
55. Policija Pula. Mjere opreznosti prigodom 1. maja i raspored policije, vojske i fašista. Tal. jezik. Pref. Istre Gab. 562/1926. C. VI.
56. Direktive i cirkulari Mussolinijevi u pogledu proganjanja i onemogućavanja subverzivne komunističke djelatnosti u Istri. Tal. jezik. Pref. Istre 1303/1926. VI. 1.
57. Spisi iz 1927. i 1928. koji se odnose na rad radničke partije i pokreta nisu sačuvani u prefekturi Istre, nego su, prije dopreme u arhiv, nestali. Nema cijelog odjela C. VII.
58. Stvaranje pokretnih jedinica u Istri radi ugušivanja slavenkog i radničkog pokreta. (Ufficio nuclei mobili) Tal. jezik Pref. Istre VI — 1. 1929.
59. Policija Pula broj 7113 daje politički izvještaj o Istri i o cijeloj provinciji. Opisuje djelatnost i subverzije socijalista slavenkog porijekla. Tal. jezik. Pref. Istre C. VI 29.
60. Prefektura Istre. Kabinet br. 2542/1928. daje politički izvještaj o djelatnosti radničkog pokreta u Trstu i okolini protiv fašista, njihove imovine i protiv države. Ostali politički problemi Istre i suzbijanje narodnih težnji. Tal. jezik. Pref. Istre. VI — 1929.
61. Izvještaj policije o političko-ekonomskim zbivanjima u Istri. Crvene zastave. Gab. 2755/28. Tal. jezik. Pref. Istre, VI — 1929.
62. Izvještaj policije Pula o prilikama u Istri za IV kvartal 1928. Tal. jezik. Pref. Istre, 1/1926. VI — 1929.
63. Prefektura Istre pod br. 2073/1929. šalje izvještaj o političkoj situaciji u Istri i o načinu kako talijanska vlast namjerava stati na put svojim protivnicima. Akt upućen Ministarstvu unutrašnjih poslova u Rim. Pref. Istre VI — 1929.
64. Prefektura Istre šalje izvještaj Ministarstvu unutrašnjih poslova u Rim br. 1627 — Gab. 1929. o situaciji policije za narodnu sigurnost i o njenu radu u sprečavanju subverzija. Pref. Istre. VI — 1929.
65. Policija Pula Gab. 509/1929. šalje političko-ekonomski izvještaj prefektu o stanju u provinciji. Slavenofili i komunisti imaju zajednički cilj i istu borbu, rušiti fašizam i talijansku vlast. Rad reakcionara. Oveći izvještaj. Tal. jezik. VI — 1929.
66. Prefekt Istre u Puli br. 1033 Gab. 1929. šalje u Rim izvještaj o političkoj situaciji. Napadi iz šume na talijanske straže i fašiste. Skupine pobunjenika. Tal. jezik. Pref. Istre. VI — 1929.
67. Policija Pula. Izvještaj prefektu o političkoj situaciji. Kidanje i uništavanje talijanskih zastava, oružani napadaji na fašiste, mržnja protiv režima. Talijanski jezik, Pref. Istre 1627/1929.
68. Policija Pula: Izvještaj Ministarstvu unutrašnjih poslova u Rimu o političkoj situaciji. Tal. jezik. Pref. 2280/29, VI — 1929.

69. Policija Pula šalje raspored o protivkomunističkoj djelatnosti mobilnih jedinica na teritoriju Istre, koje su osnovane da štite talijanske interese od subverzivaca. Tal. jezik. Pref. Istre 1328/29. VI — 1929.
70. Komunistička internacionala namjerava 1. VIII u svim mjestima održati protestne skupštine protiv rata i kapitalista. Taj se dan prekida posao. Radništvo će pod crvenim zastavama održati zborove, širiti letke, zatvoriti električnu struju itd. Stroge protivmjere i raspored straža. Tal. jezik. Pref. Istre-Ordine pubblico VI — 1929.
71. Policija Pula pod br. 6248/29. šalje generalnom inspektoru De Filippisu u Trstu elaborat od 8 strana o karakteru i osobinama žitelja u Istri, za koje navodi da su svi slavenskog porijekla. Tal. jezik. Pref. Istre 1979. VI 2 — 1929.
72. Parobrod Generale Petitti nosi subverzivnu štampu. Pažnja na taj brod u luci i upozorenje ostalim policijama. Pref. Istre 1723-Gab. 1929. Tal. jezik.
73. Oko 30 spisa o sekvestru subverzivne štampe (o zapljeni štampe vidi C XVIII — 1929. te o progonima izdavača i raspačavača). Pref. Istre VI 2 — C — 1929.
74. Policija Pula br. 015039 šalje raspored patroliranja fašista po brdima i pograničnim željezničkim stanicama radi sprečavanja ulaska ilegalaca u zemlju i prenošenja ilegalne štampe. Tal. jezik. Pref. Istre VI — 1931.
75. Proslava dana internacionale. Pažnja nad tvornicama i radničkim nastambama. Raspored policije br. 01671 Gab. 1931. Tal. jezik. Pref. Istre VI — 1931.
76. Oglas osude i strijeljanja Michela Schirru zbog atentata na Mussolinija i zbog držanja oružja i eksploziva. Pažnja na subverzivne elemente prigodom državnih praznika. Tal. jezik. Pref. Istre VI — 2 — 1931.
77. Više spisa povodom 1. maja. Vojna pripravnost, zabrane i ostale naredbe i rasporedi. Tal. jezik. Pref. Istre 1057/31. VI.
78. Od 29. VII do 2. VIII dani komunističke propagande. Protivakcija i zabrana. Tal. jezik. Pref. Istre VI — 1931.
79. Progona širitelja lista »La Libertà« (Sloboda) Virgilija Driolija, Giovannija Benvenutija i Ettore Longo. Komunistička štampa. Tal. jezik. Pref. Pula VII — 1931.
80. Popis osoba protivnika fašista, izbjeglih iz Italije. Popis sadrži 451 osobu i 31 bez oznake mjesta boravka. Tal. jezik. Pref. Istre VII — 1931.
81. Brzjav i istraga o 250 komada novina »Seljački glas« pronađenih u Kopru, što ih izdaje komunistička organizacija. Tal. jezik. Zandarmerija Kopar 183/2 — 1932. Pref. Istre VI — 1932.
82. Oglas o strijeljanju u Rimu komunističkog atentatora Domenika Benone koji je pokušao atentat na Mussolinija. Strijeljanje izvršeno 17. VII — 1932. Tal. jezik. Pula C. CI — 6.

83. Strijeljanje komunista Angela Sbardelloto zbog atentata na Mussolinija. Tal. jezik. Pref. Istre VI — 6. 1932.
84. Brzozjavi o komunističkoj propagandi. Crvena zastava, srp i čekić pronađeni u Rižani. Tal. jezik. Pref. Istre VII — 1932.
85. Žandarmerija Pula pronašla u šumi kraj Pule naprave slične bombi i kraj njih natpis »Zgazit ćemo fašizam«. Ujedno kraj toga crvena zastava i opomena »Tko dirne — umrijet će«. Tal. jezik. Pref. Istre VI — 5 — 1933.
86. Žandarmerija Trst br. 533/33. izvještava da je u Pasjoj Vasi blizu Trsta bilo više natpisa »Živio Lenjin — dolje Mussolini! Mussolini je bio prikazan kako jaše na magarcu. Ti su natpisi bili nađeni još 1924, zatim 1927. i 1933. Doznalo se da je autor tih natpisa Ivan Udović koji je službenik »Dobrovoljne milicije narodne sigurnosti« Istraga. Tal. jezik. Prefektura Istre VI — 2 — 1933.
87. Prefekt nalaže da se poduzmu preventivne mjere i budnost nad željeznicama, cestama, granicama i javnim lokalima prigodom proslave internacionalnog dana (1. VIII) protiv rata, da komunisti ne izvrše štetnu propagandu i incidente u Istri (Puli, Trstu i Rijeci). Pref. Istre VI — 2 — 1933.
88. Žandarmerijski izvještaj: U Pasjoj Vasi (Villa Decani) zatvoreno više osoba jer su politički nepoćudne. Tal. jezik. Pref. VI — 2 — 1933.
89. Prefektura Istre upozorava da se veliki protivtalijanski propagandistički centar nalazi u Krku. Oružje i bombe dolaze iz Zemuna i prevoze se iz Krka noću čamcem na Cres i odatle u Istru, s namjerom da se vrše atentati u Istri. Tal. jezik. Pref. Istre. VI — 2 — 1934.
90. Prefektura Trst obavještava o komunističkim organizacijama u Kopru, Trstu i Puli. Vođe organizacije jesu Vid Vatovac, Angelo Nazario i Božidar Kolarić. Priložen je popis imena još 18 komunista koji su pod istragom. Tal. jezik. Tršćanska prefektura Gab. br. 04648/1934. Pref. Istre. VI — 1934.
91. Žandarmerija Kopar: Zatvaranje 17 komunista u Kopru. Pomoć u njihovu hapšenju dao je policiji listonoša Purgher čiji je život sada u opasnosti. Tal. jezik. Pref. Istre. VI — 2 — 1934.
92. Prefektura Trsta šalje popis imena 12 komunista iz Rižane, Podbrega i ostalih zaselaka Kopra i Pule. Sve treba zatvoriti jer su zapalili kuću Radničkog fašističkog doma (Dopolavoro). Tom je paležu vođa komunist Petar Hrastić. Tal. jezik. Pref. Istre. VI — 2 — 1934 (Spis Pref. Trsta br. 04648/34).
93. Izvještaj policije Pula Ministarstvu unutrašnjih poslova u Rimu o teškim ekonomsko-političkim prilikama u Istri, 4 tipkane strane. Važan spis. Tal. jezik. Pref. Istre VI — 2 — 1934.
94. Žandarmerija Pula javlja o organizaciji komunista u Puli. Vođa organizacije je Petar Fonda i još 5 komunista, njihova imena, dje-

- latnost, progoni, istrage. Oveći spisi optužbe na 11 strana. Tal. jezik. Pref. Istre Gab. 05837/1934.
95. Ekonomske prilike u Malom Lošinj. Izvještaj policije o stanju ljudi, prekršaji i subverzivna djelatnost. Opširan spis. Pref. Pula VI — 2 — 1934. Tal. jezik.
 96. Važni politički događaji objavljeni radiom. Popis događaja, više zanimljivih spisa. Tal. jezik. Pref. Istre. VI — 2 — 1934.
 97. U selu Gračišće poderana talijanska zastava. Tal. jezik. Pref. Istre. 3411/1934.
 98. Zapljena i prijepis letaka za 1. maja 1934. koje su izdali komunisti. Pref. Istre. Tal. jezik. VII — 3.
 99. Javni red i stanje u pojedinim mjestima Istre s obzirom na ekonomiju, politiku, zaposlenost i nezadovoljstvo. Omot spisa. Tal. o njima i policijske istrage. Tal. jezik. Pref. Istre 5242 — VII — jezik. Pref. Istre, VI — 2 — 1935.
 100. Dnevni izvještaji policije o događajima u Istri nalaze se u svim godištima arhivskog fonda Prefektura Istre pod šifrom VI — 3. Obično je to veći skup spisa.
 101. Spisi o propagandi komunista, socijalista, anarhista i Slavena, o povicima, natpisima, zastavama (crvene), amblemima (srp i čekić), pjesmama i slično — nalaze se gotovo u svim godištima istarske prefektura pod šifrom VII — 3.
 102. Više spisa protiv raznih osoba iz raznih mjesta, koje su riječju ili pjesmom povrijedile fašističku ideologiju i koje su zbog toga zatvorene i pod istragom. Tal. jez. Pref. Istre VII — 3 — 1935.
 103. Općina Umag javlja imena 13 osoba koje djeluju u općini kao komunisti: Vođa ove trinaestorice je Ivan Kozlović. Informacije o njima i policijske istrage. Tal. jezik. Pref. Istre 5242 — VII — — 1936.
 104. Izvještaj Ministarstva unutrašnjih poslova u Rimu o komunistima koji djeluju u Umagu i u Bujama. U Skrinjarima 30 osoba imaju puške. Nova optužba protiv Kozlovića, Prodana i Benolića. Tal. jezik. Pref. Istre VII — 1936.
 105. Daljnje istrage o komunističkoj djelatnosti i opisi njihova rada u Istri. Tal. jezik. Pref. Istre, 783 — VII — 1937.
 106. Prijepis žandarmerijskog brzojava iz Kopra: Razderana talijanska zastava i podignuta crvena sa srpom i čekićem. Ostali leci protiv režima fašista. Tal. jezik. Pref. Istre 1937 — VII.
 107. Širenje komunističke štampe u Labinu. Širitelji Fabretto i Chirsi. Velika količina popaljene komunističke štampe i lista »Unità«. Tal. jezik. Pref. Istre VII — 1937.
 108. Zatvoren Josip Turk kod kojega je pronađeno nekoliko štampanih komunističkih pjesama. Tal. jezik. Pref. Istre VII — 1937.
 109. Istraga protiv Josipa Turka zbog komunističkih pjesama. Tal. jezik. Pref. Istre 4.409/1937 — VII.

110. Brzovav žandarmerijskog kapetana kojim javlja da su u Motovunu i Karojbi zatvorena 33 komunista. Tal. jezik. Pref. Istre VII — 2 — 1938.
111. Otkrivena komunistička organizacija u Motovunu. Zatvorene 34 osobe od kojih je 5 opomenuto, 3 nepovjerljive, a 26 prijavljeno specijalnom sudu. Sud je 8 njih oslobodio zbog nedostatka dokaza, a 18 ih je osudio na 1 do 10 godina zatvora. Tal. jezik. Pref. Istre 3044/1938.
112. Komunisti u Motovunu izložili letke s prijetnjom fašistima. Tal. jezik. Pref. Istre 4085/1937. VII — 2.
113. Spisi (5 strana) o aktivnosti komunista u Motovunu. Parole za Rusiju, a protiv Italije i fašizma. Komunistički amblemi. Vođe komunista jesu: Fabio Filipi, učitelj, Pavao Bizjak, student, Stjepan Divjak, seljak, Bazilio Kandot, zidar, Petar Močibob, kovač i Renato Divjak, seljak. Optužnica protiv njih. Talijanski jezik. Pref. Istre. 4085/1937. VII — 2 — 1938.
114. Potjernica žandarmerije u Motovunu za učiteljem iz Karojbe Fabiom Filipijem koji je pobjegao u Rijeku odakle se namjerava prebaciti u Jugoslaviju. Tal. jezik. broj 58/8 — 1937. Pref. Istre VII — 2 — 1938.

RIASSUNTO

Fondi d'archivio, contenenti registi.

Nel presente studio vengono pubblicati registi di atti che sono contenuti nei fondi degli archivi istriani del periodo tra il 1918 e il 1938 e che si riferiscono al movimento operaio.

Detti registi fanno parte di tre fondi d'archivio, e precisamente: 1) del fondo del Capitano distrettuale (Bezirkshauptmannschaft) di Pula (Pola) del 1918, che riceveva ordini e circolari dalla Luogotenenza (Statthaltere) di Trieste; 2) del fondo del Commissariato di Pula del 1919; e infine 3) del fondo della Prefettura dell'Istria con sede a Pula del periodo tra il 1923 e il 1938.

Detti fondi d'archivio, resi incompleti per le condizioni di guerra, sono ora conservati nell'Archivio storico di Pazin (Pisino).